

www.humak.fi

Opinnäytetyö

**Varhaisen vuorovaikutuksen merkitys
lapsen kehitykselle.**

Miten kehittyä vuorovaikuttajana?

Opas lastensuojelun asiakkaille

Sanna Lovén

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma
(210 op)

2/2019

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

Tekijät: Sanna Loven

Opinnäytetyön nimi: Varhaisen vuorovaikutuksen merkitys lapsen kehitykselle. Miten kehittyä vuorovaikuttajana?

Sivumäärä: 28 ja 11 liitesivua

Työn ohjaaja: Jenny Honka

Työn tilaaja: Perhekuntoutuskeskus Lauste ry / Merilä

Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli selvittää, miten varhaisen vuorovaikutuksen onnistuminen vaikuttaa lapsen kehitykseen, ja miten varhaisen vuorovaikutuksen onnistumista voidaan tukea. Varhainen vuorovaikutus on tärkeää lapsen ja vanhemman/lähimmän huoltajan suhteen kehittymisen kannalta, mutta sillä on pienen ihmisen edessä olevan elämän kannalta vielä suurempi merkitys. Lapsi kasvaa ja kehittyy kokonaisvaltaisesti vuorovaikutussuhteessa.

Vuorovaikutuksen merkityksestä löytyy laajasti tietoa. Nykyään vuorovaikutus perheissä on erilaista kuin aiempien sukupolvien kanssa. Ennen mahdollisuudet sosiaaliseen elämään rajoittui tapaamiseen kasvokkain tai puhumiseen puhelimesta. Nykyään voidaan edellämainittujen lisäksi viestiä älylaitteilla kirjoittamalla tai erilaisin kuvin.

Opinnäytetyön luvuissa tuon esille tarkemmin, minkälaisissa arkiaskareissa on hyvä harjoitella lapsen kehitystä tukevia taitoja. Kehittämistehtävänä oli lisäksi saada aikaiseksi helposti ymmärrettävä info-vihko. Tuotos on tietojen pohjalta kerätty tiivistelmä lapsen perustarpeista, joita myös vuorovaikutuskohtaamisiksi voidaan kuvata.

Tiedot on kerätty valmiiden aineistojen lisäksi haastattelemalla sekä havainnoimalla. Havainnointi tehtiin Merilän yksikössä loka-marraskuussa 2018, haastattelut ja muu aineiston keruu opinnäytetyön kirjoittamisen aikana.

Lastensuojelussa on lähtökohtana lapsen etu ja hyvinvointi. Lastensuojelun väliintulo ei tarkoita samaa kuin lapsen huostaanotto. Se tarkoittaa selkeiden tavoitteiden asettamista, jotta lasta kotona hoitavat vanhemmat pystyisivät tarjoamaan lapselle hyvät kasvuolosuhteet. Joskus perheen tilanne vaatii perheen tilanteen kokonaisvaltaista arviointia kodin ulkopuolella.

Lausteen perhekuntoutuskeskuksella on perheiden arviointiyksikkö Turussa sekä Uudessakaupungissa. Opinnäytetyötäni varten olin työharjoittelussa Uudenkaupungin yksikössä, jolloin sain kerättyä arvokasta tietoa opinnäytetyötäni varten. Keräsin tietoa siitä, mitkä on lapsen kannalta tärkeimmät arjessa muistettavat asiat ja keräsin ne tiiviiksi kokonaisuudeksi. Tuotos on Merilän yksikön vapaassa käytössä.

Asiasanat: vuorovaikutus lastensuojelu perhekuntoutus arviointiyksikkö

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Degree Programme in Civic Activities and Youth Work, Bachelor's Degree(210 ECTS)

Author: Sanna Lovén
Title: The meaning of early interaction in child's development.
Number of Pages: 28 and 11 attachment pages
Supervisor: Jenny Honka
Subscriber: Perhekuntoutuskeskus Lauste ry / Merilä

This thesis set to find how successful early interaction affects development and how successful early interaction can be supported. Early interaction is important for the development of parent/carer-child relationship but it has even greater meaning in terms of the future life of the child; children grow and develop comprehensively in this relationship.

The significance of interaction is widely researched. Nowadays interaction in families is different from earlier generations. Before opportunities for social life were limited to face to face meetings or speaking on the phone whereas now one can also send messages in writing or by different pictures on smart devices.

The different chapters of this thesis will specify the kind of everyday life situations that are good for practising skills that support children's development. An easy to understand informational booklet was produced as the developmental task of the thesis. The booklet is a summary of the basic interactional needs of a child and it is based on the collected knowledge.

The data was gathered through interviews and observation in addition to ready materials. Observation took place in the Merilä unit in October and November 2018. Interviews and other data collection happened throughout the writing process.

The best interest and wellbeing of children are the basic tenets of child protection services. Intervention from child protection services does not mean the child is taken into custody. It means setting clear goals so that the parents who are taking care of the child at home could offer good developmental environment for the child. Sometimes the situations calls for a comprehensive evaluation of the situation outside the home environment.

Lauste perhekuntoutuskeskus is a family evaluation unit in Turku and Uusikaupunki. I did an internship in the Uusikaupunki unit for the thesis, which enabled me to gather valuable information for my thesis. I gathered information on what are the most important everyday things to remember for children and summarised them. The summary is available for use in the Merilä unit.

Keywords: early interaction child protection

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 JOHDANTO	5
2 CASE: LAUSTEEN PERHEKUNTOUTUSKESKUS	7
3 VARHAINEN VUOROVAIKUTUS	8
4 RIITTÄVÄ JA RIITTÄMÄTÖN VARHAINEN VUOROVAIKUTUS	11
4.1 Riittävä vuorovaikutus	15
4.2 Riittämätön vuorovaikutus	19
5 KEHITTÄMISTYÖN MENETELMÄT	23
5.1 Havainnointi	23
5.2 Asiantuntijahaastattelut	24
6 TULOKSET JA ANALYYSI	24
7 POHDINTA JA YHTEENVETO	25
8 TUOTOS	28
LÄHTEET	29

1 JOHDANTO

Vuorovaikutus on aikuiselle normaalia arkea ja elämää ihmisten kohtaamisineen. Mutta pienelle vauvalle vuorovaikutus on vielä enemmän. Varhaisten hoivakokemusten kautta vauva oppii itsestään asioita.

Vauvan syntyessä, hänellä on kysymyksiä vanhemmilleen. Ne voisivat olla seuraavat: Olenko tervetullut ja huolenpidon arvoinen, pysynkö mielessäsi, mitä minä tunnen, kestätkö kaikki tunteeni ja olenko mielestäsi kehittyvä? (Kalland 2005, 120.)

Tässä opinnäytetyössäni tuon esille käytännön esimerkkejä, miten omalla käytöksellä voi vastata näihin edellä mainittuihin vauvan kysymyksiin.

Lapsella voi olla useampi koti sekä useampia kasvattajia. Syitä useampaan kotiin voi olla esimerkiksi vanhempien ero tai sijaishuoltoon päätyminen.

Vanhan ajatuksen mukaan on aina niin, että vanhempien ero on yksinomaan huono asia ja aina haitallista lapselle. Jos erokodin lapsella on jotakin ongelmia tulevaisuudessa, ajatellaan niiden johtuvan yksinomaan erosta. Nykytiedon mukaan kuitenkin se, että lapsella on kaksi kotia, ei sinällään ole haitallista. Sen sijaan sillä, miten hyvin lasta hoitavat aikuiset toimivat yhteistyössä keskenään kasvattaessaan lasta, on hyvinvoinnin merkitystä. Kun kasvattajat pystyvät luomaan lapselle tunteen siitä, että hänen elämänsä tärkeät aikuiset pitävät hänestä huolta yhdessä, on lapsen hyvinvoinnin kulmakivi. (Furman & Myllyniemi 2016.)

On monia syitä hakea apua omaan elämäntilanteeseen, ja mahdollisesti ohjautua perhekuntoutukseen. Työharjoitteluni aikana loka-marraskuussa 2018 seurasin arviointiyksikön toimintaa. Omien havaintojen sekä haastattelujen mukaan päihteet kuuluvat usein jossain määrin kuvioihin myös Lausteen perhekuntoutuskeskukseen hakeuduttaessa.

Päihteitä käyttävälle äidille raskausaika on usein motivoivaa aikaa päästä irti päihteistä. Vauvalle äidin irti pääsy päihteistä on terveen kehityksen ja kiintymyssuhteen edellytys. Ensi- ja turvakotien liiton Pidä kiinni- hoitojärjestelmän kokemukset kertovat, että kun vuorovaikutus äidin ja vauvan välillä toimii ja kiintymyssuhde on syntynyt, lapsi kehittyy hyvin. Kyseinen hoitojärjestelmä auttaa eksaktisti odottavia äitejä ja vauvaperheitä. (Ensi- ja turvakotien liitto.)

Vaikka äiti ajautuisi takaisin päihdekierteeseen, lapsi on valmiimpi mahdolliseen huostaanottoon ja uuden kiintymyssuhteen luomiseen, kun terve pohja sille on olemassa (Andersson 2012).

Havainnoinnin perusteella, sekä haastatteleamalla työntekijöitä, selvisi, että on olemassa vanhempia ja vauvoja, joiden välille kyllin hyvä vuorovaikutus ei ota syntyäkseen. Usein perheiden arviointiin tulee perheitä, joilla on ollut itselläänkin omassa varhaislapsuudessa puutteita vuorovaikutuksen sekä varhaisten hoivakokemusten osalta. Varhainen vuorovaikutus on yksi ihmisen tavoista, jotka tulevat itsellekin tutuksi omien kokemusten kautta. Jos niissä on puutteita, tai niitä ei osaa ollenkaan, ne kannattaa opetella.

Varhaisen vuorovaikutuksen merkityksestä on paljon tietoa löydettävissä, mutta tarve oli hyvin yksinkertaistetulle ja helposti ymmärrettävälle, ja lyhyelle oppimateriaalille. Tämän opinnäytetyön tuotoksen tarkoitus on saada vuorovaikutustaidoissa heikoimmatkin löytämään itselleen keinoja vahvistaa vuorovaikutusta lapsensa kanssa, havainnoimaan itse, mitä varhainen vuorovaikutus on, ja miksi varhainen vuorovaikutus oman lapsen kanssa on niin tärkeää, että sitä kannattaa todella opetella, vaikkei se luonnostaan tulisikaan.

Kasvokkain tapahtuvan vuorovaikutuksen rinnalle on tullut nykyään uusia muotoja.

”Älytaulujen vai vuorovaikutuksen läsnäoloa varhaiskasvatuksessa?” Tätä kysyivät lastentarhanopettajat Petri Kankare ja Jussi Uotila Turun Sanomissa 5.4.2018. Jo päiväkotikäinen lapsi näkee erilaisten älylaitteiden olevan arkipäivää. Kun vanhemmalla piippaa puhelin, hän keskeyttää lapsen kanssa kesken olevan asian ja menee puhelimen luokse. Kun lapsi tuodaan päiväkotiin, aikuinen merkitsee lapsen tulleeeksi hoitoon omalla ”tägillään” koskettamalla päiväkodin puhelinta. Tästä syystä aikuisella on aina oltava kännykkä mukana lasta tuovan aikuisen kohtaamisessa. Näistä syntyy lapselle se käsitys, että puhelimesta on jotakin jännää, ja mikä pahinta, se joku, on siellä vähintään yhtä tärkeää tai jopa tärkeämpää kuin lapsi itse. Nykyään ihannoidaan sel-

laista taitoa, että lapsi osaa laittaa itse esimerkiksi you tuben päälle tai käyttää älylaitetta taitavasti. Kun tällaisessa yhteiskunnassa kasvaa, vähenee aito kasvokkain tapahtuva vuorovaikutus ja silmiin katsominen. Päiväkodin arjessa on huomattu lisääntynyt levottomuus, ja liikunnallisten taitojen väheneminen.” (Kankare & Uotila.)

2 CASE: LAUSTEEN PERHEKUNTOUTUSKESKUS

Lausteen perhekuntoutuskeskus on pitkänlinjan lastensuojelun ammattilainen. Poikakotina Lauste aloitti 1919, aluksi sotaorpuhuoltolaksi, sittemmin 1925 se nimettiin suojelukasvatustalokseksi. Nykyisin Lausteen poikakodin paikalla on moderni Lausteen Perhekuntoutuskeskus, joka palvelee perheitä ja nuoria sukupuolesta riippumatta. (Aamuset 2019.)

Perhekuntoutuskeskus Lausteen palveluihin kuuluu muun muassa kiireelliset sijoitukset, avopalvelut, sijaishuolto, perhehoito ja perhekuntoutus. Arviointi- ja kuntoutusjakso on hyvä ratkaisu tilanteessa, jossa perhe tarvitsee kokonaisvaltaista kuntouttamista tai perusteellista lasten tilanteen sekä vanhemmuuden arviointia, tai jos huostaanotto tai perheen jälleenyhdistäminen on ajankohtaista. Toiminnan kulmakivet ovat perheiden yksilöllinen kohtaaminen sekä yhteistyö viranomaisten ja perheiden läheisten kanssa. Tehtävänä on aina rakentaa yksilöllinen palvelukokonaisuus, joka auttaa perhettä myös tulevaisuudessa. Siihen kuuluvat lapsen näkökulman esiin tuominen, vanhemmuuden vahvistaminen, perheenjäsenten välisen vuorovaikutuksen tukeminen. Perhekuntoutuksessa on tilat kuudelletoista asiakasperheelle. Perheiden kanssa työskentelee 25 perhetyön ammattilaista. Lähtökohtana on usko parempaan tulevaisuuteen. Elämäntilanteet ovat yksilöllisiä, niin myös palvelut perheille. (Perhekuntoutuskeskus Lauste.)

Merilä on Lausteen perhekuntoutuskeskuksen yksikkö, joka toimii Uudessakaupungissa. Merilän yksikössä työskentelee kuusi henkilöä, sekä sosiaalityöntekijä. Merilään mahtuu neljä perhettä, ja lisäksi yksi asunto on varattu kiireellistä sijoitusta tarvitsevalle perheelle. Kuntoutusjaksot ovat kestäneet Uudenkaupungin yksikössä kahdesta viikosta kahteen vuoteen, mutta tyypillisin kuntoutusjakso Merilässä on 9kk-1 vuosi.

Sopimus voidaan tehdä maksimissaan kolmeksi kuukaudeksi kerrallaan, kuuden viikon välein pyritään pitämään neuvottelu, jossa käydään läpi tavoitteiden toteutuminen ja laaditaan kuntoutukselle uudet tavoitteet. Kuntoutus voi päättyä ennen sopimuskauden loppuakin monista syistä. Syitä voi olla esimerkiksi perheessä alkoholin tai huumeiden käyttö. Nämä eivät kuulu perhekuntoutuskeskukseen. Saattaa olla, ettei vanhemman mielenterveys kestä kuntoutusta tai työntekijät katsovat, että tuellakaan vanhemmat eivät voi turvata lapsen kasvua ja kehitystä. Kuntoutus perustuu vapaaehtoisuuteen ja joskus käy niin että perhe haluaa lopettaa itse kuntoutuksen. Perheen lapset käyvät Uudenkaupungin koulua. Lasta ei automaattisesti laiteta päivähoittoon, vaan päivähoidon tarve päätetään perheen tilanteen mukaisesti.

Merilän vieressä Uudessakaupungissa toimii kaksi sijaishuollon yksikköä, missä olen työskennellyt vuosia. Oman työni kautta olen päässyt näkemään, miten nuoret päätyvät sijaishuollon pariin, ja myös sen, kuinka sitä ennen on yritetty esimerkiksi perheen tilanteen arviointia. Työt perheiden arviointiyksikössä, sekä sijaishuollossa, ovat erilaisia. Yhteisöpedagogikoulutuksessa korostetaan mm. osallisuuden tukemista, moninaisuuden kohtaamista sekä monikulttuurista työtä, yhteisöllisyyden vahvistamista sekä pedagogista toimintaa ja valmentavaa työotetta. Nämä pitävät jo sisällään sen, että osaa tukea ihmisten välisiä suhteita, löytämään uusia keinoja vuorovaikutuksen tueksi ja olemaan läsnä. Pedagogiset taidot ovat myös tärkeitä, mutta ennen kaikkea ihmisen kohtaaminen ihmisenä, ja tarpeen mukaan avun antaminen ovat ohjaajan perus edellytyksiä.

3 VARHAINEN VUOROVAIKUTUS

”Varhainen vuorovaikutus tarkoittaa vauvan ja vanhempien yhdessä olemista, kokemista ja toinen toisiinsa reagoimista. Se ei ole pelkästään viirikkeitä, loruttelemista tai opettamista vaan yhtä lailla hoitamista, rauhoittelua ja tyyntyttelyä. Varhainen vuorovaikutus on huomaamista, koskettamista, läheisyyttä, iloitsemista ja huolehtimistakin. Se on vanhemman ja lapsen yhdessä elämistä ja yhdessä jakamista. Varhainen vuorovaikutussuhde luo pohjan vauvan turvallisuuden tunteelle. Kun vauva kokee, että vanhempi on hänen saatavillaan ja lohduttaa hädän tullen, syntyy hyvälle kehitymiselle välttämätön kiintymyssuhde” (Espoo.fi.)

John Bowlby kehitti kiintymysteorian 1950-luvulla. Siinä hän tuo esille, kuinka ratkaisevan tärkeä ajanjakso puolesta vuodesta neljään ikävuoteen on vakaiden ihmissuhteiden solmimisen kannalta. (Becker-Weidman & Shell 2008, 39.)

Liisa Keltinkangas- Järvinen on samoilla linjoilla Bowlbyn kanssa. Keltinkangas kirjoittaa varhaislapsuuden olevan ihmiselämän tärkeimpiä elämänvaiheita. Hänen mukaansa lähtökohdat aikuisiän sosiaalisille taidolle ja perusrakenteelle omalle persoonallisuudelle luodaan kolmen ensimmäisen vuoden aikana. Tänä aikana kehitys, niin psyykkinen kuin fyysinenkin, on nopeampaa kuin koskaan myöhemmin ihmisen tulevassa elämässä. Ihminen kehittyy läpi elämänsä, mutta jos tässä kohtaa elämää kehityksessä on vakavia puutteita, niistä voi joutua kärsimään vielä aikuisuudessakin. Esimerkiksi yksinjäämiskokemukset ovat lapselle pelottavia. Aivot reagoivat stressireaktiolla ja turvattomuuden tunne viestittää aivoille, että on oltava varuillaan. Aikuisella tällainen tunne menee ohi, kun turvallisuuden tunne palaa, mutta pienen vauvan kohdalla viesti tekeekin pysyviä muutoksia aivojen välittäjäaineiden toimintaan aivojen joustavuuden vuoksi. Huonot hoivakokemukset ohjaavat olemaan koko ajan hälytysvalmiudessa pahaa maailmaa vastaan, ja taas hyvät hoivakokemukset varhaislapsuudessa ohjelmoivat aivot ottamaan vastaan sosiaalista vuorovaikutusta. (Keltinkangas-Järvinen 2012.)

Jotkut asiantuntijat ovat sitä mieltä, että käsite ”varhainen vuorovaikutus” on liian hieno ja juhlallinen, eivätkä siksi pidä siitä. Vuorovaikutuksessa kyse on kuitenkin asioista, joita tehdään arjessa lapsen kanssa. Tällaisia asioita on esimerkiksi pukeminen, riisuminen, syöttäminen ja peseminen. Vanhempi hakee hoitotilanteissa katsekontaktia lapseen, juttelee tälle pehmeällä äänellä, pitää lähellä, ja pyrkii ymmärtämään vauvan tarpeita. Vauva oppii nopeasti vastaamaan kontaktiin. (Hermanson 2012.)

Lapsen arjessa on kohtaamisia paljon. Lapsi saattaa käydä yhdessä tai useammassa nettiyhteisössä ennen kouluun tai päivähoitoon lähtemistä, sitten tulee luokka tai päiväkotiryhmät välitunteineen ja iltapäiväkerhoineen. Iltaan kuuluu perhe, naapurit, harrastusryhmät, kaverit, mahdolliset seurustelukumppanit perheineen ja sosiaalisen median ryhmät. Jokaisessa ollaan omassa roolissaan, ja ryhmän dynamiikka on erilainen. Lapsi saattaa päivän mittaan olla tekemisissä yli sadan ihmisen kanssa ja kohdata

useita kansalaisuuksia sekä erilaisia oireyhtymiä. Lasten ihmissuhdekentät ovat muuttuneet vuosi vuodelta monimutkaisemmiksi. Välillä on kiusaamista, yksinäisyyttä, perheiden ongelmia, eroja, kaverin kanssa riitaa tai esimerkiksi päätymisiä lastensuojelulaitokseen. Näiden kaikkien sietämiseen ja niistä selviytymiseen tarvitaan sosiaalisia taitoja. Monesti kasvatuksen ammattilaisellekin on epäselvää, mitä sosiaaliset taidot ovat, mutta niillä hoidetaan ja huolletaan ihmissuhteita sekä ratkaistaan hankalia tilanteita. Sosiaalisten taitojen opettelu kannattaa, koska silloin ihmisellä on säätää käyttäytymistään kuhunkin vuorovaikutustilanteeseen sopivaksi. Sosiaaliset taidot kehittyvät ainoastaan riittävän turvallisessa vuorovaikutuksessa. Lapsi tarvitsee paljon nähdyksi ja kuulluksi tulemistä ja kannustavaa vuorovaikutusta. (Juusola 2017, 7-8.)

Huomatuksi ja nähdyksi tuleminen ovat minuuden kokemuksen peruskivi (Kivijärvi 2003, 252).

Psykiatri Martti Paloheimo (1997) on kiinnittänyt erityistä huomiota varhaislapsuuden kokemuksiin. Hän tuo esille kirjassaan Suomalaisen lapsuuden haavat, kuinka omien kokemusten ja elämänvalheiden paljastuminen tekee kipeää, mutta on tervehtymisen edellytys. Hän kertoo, kuinka hänellä meni useampi kymmenen vuotta, ennen kuin ymmärsi, kuinka huonosti maassamme on lapsia kohdeltu sukupolvien ajan. Selkäsauna on ollut yleinen ja usein toistuva kasvatustapa myös sivistyneen oloisissa, korkeasti koulutetuissa perheissä. Hänelle selvisi myös, että nämä, jotka kohtelivat lapsiaan kaltoin ja opastivat selkäsaunalla, olivat itsekkin saaneet samanlaisen kasvatuksen, ja jatkaneet toimintamallia, ymmärtämättä toimivansa väärin. Paloheimo on laatinut luettelon siitä, mitä perheessä pitää välttää. Siinä on mainittu kodissa vallitseva riitaisuus ja alkoholin käyttö, vanhempien jatkuva poissaolo, kohtuuttoman ankara kuritus, kovaääninen huutaminen, oman ärtyisyyden purkaminen lapseen, lapsen pilkkaaminen tai muunlainen kiusaaminen, pahoinpitely ja inestin kohteeksi joutuminen. Paloheimo kertoo löytäneensä Joseph C Martinin alkoholismia käsittelevästä kirjasta ”Nyktra betraktelser”, erään kirjeen. Siinä äiti oli istunut illat AA-kerhon kokouksissa. Tytär oli hirttäytynyt kotiinsa ja jättänyt jäähyväiskirjeen mikä kuului ”Rakas äiti. Teen tämän, koska tiedän, että juuri sinä tulet löytämään minut, Tällä kertaa et voi olla näkemättä minua”. (Paloheimo 1997.)

4 RIITTÄVÄ JA RIITTÄMÄTÖN VARHAINEN VUOROVAIKUTUS

Vastasyntyneen lapsen kaikki jäsentyneet taidot auttavat lasta etsimään aktiivisesti vuorovaikutusta ja säätelemään käyttäytymistään vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Täysiaikainen vastasyntynyt etsii aktiivisesti kontaktia ympäristöönsä ja suhtautuu vaistomaisesti vuorovaikutukseen elollisen maailman kanssa, ja näitä ovat ihmisen kasvot ja ääni. Tästä syystä kasvotusten lapsen kanssa oleminen on tärkeää lapsen kehitykselle. Lapsen ja vanhemman välisessä vuorovaikutuksessa vanhempi tulkitsee vauvan ääntelyitä ja eleitä, ja pyrkii vastaamaan tarpeisiin, ja näin ollen lapsi oppii tunnistamaan omat tarpeensa ja tunteensa, ja reagoimaan niihin. Varhaisessa vuorovaikutuksessa vaikuttaa lapsi käytöksellään vanhempaan, ja vanhempi lapseen. Kun lapsi ja vanhempi saavat vuorovaikutuksen välilleen syntymään, ja vanhempi osaa reagoida lapsen tarpeisiin oikea-aikaisesti, syntyy pikkuhiljaa vahva tunneside, jota kutsutaan kiintymyssuhteeksi. (Ivanoff ym 2001, 57.)

Kiintymyssuhteen ensiaskeleet otetaan äidin ja vauvan välillä jo raskausaikana. Parhaimmillaan äiti muuttaa elämäntapansa terveelliseksi, silittelee vatsaa hellästi ja puhuu tai vaikka laulaa syntymättömälle lapselleen. Ääriesimerkki on äidistä, joka käyttää päihteitä ja lyö vatsaansa koko raskauden ajan. Kun synnytyksen alkaessa synnytys henkilökunta huomaa vatsan olevan mustelmilla, tilanne on hälyttävä. Äiti on syylistynyt sikiövauvan pahoinpitelyyn, ja lasta ei voida päästää äidin kanssa kotiin ilman vahvaa, ympärivuorokautista tukea. Myös äidin mielikuvien tyhjiys ja etäinen suhde kohtuvauvaan on esimerkki siitä, ettei orastava kiintymyssuhde ole värittänyt myönteisesti. (Kalland 2005, 123.)

Isän tai odottavan äidin kumppanin ja tulevan vauvan välille syntyvä suhde ei ala heti niin konkreettisesti, kuin vauvaa odottavalla. Ultraäänikuvien kautta sekä potkuja tunnustellen kuitenkin pääsee osallistumaan odotusaikana jo vauvaan tutustumisen ja vauvalle vatsaan puheleminen opettaa vauvaa tuntemaan myös muut, kuin äidin äänen. Kun kumppani aktiivisesti osallistuu syntymän jälkeen äidin kanssa yhdenvertaisena huoltajana vauvan hoitoon, syntyy lapselle molempiin turvallinen kiintymyssuhde.

Kiintymyssuhde on yleisesti käytetty termi, mikä kuvaa kahden ihmisen välisiä tunteita. Kiintymyssuhteeseen kuuluu osana kiintymyskäyttäytyminen. Tämä tarkoittaa erilaisia käyttäytymismalleja, joiden avulla yksilö pyrkii pääsemään läheiseen yhteyteen toisen ihmisen kanssa tai pyrkii säilyttämään jo syntyneen yhteyden. Kiintymyskäyttäytyminen käynnistyy silloin, kun yksilö on joutunut eroon kiintymyksen kohteesta tai pelkää joutuvansa eroon. Tällainen käyttäytyminen on lapsiperheissä tuttua, kun lapsi jätetään hoitoon tai vanhempi lähtee jonnekin pois lapsen luota, jää lapsi kädet ojossa haluamaan vanhemman syliin. (Becker-Weidman 2008, 38.)

Pieni lapsi viestii arjessa ja päivän aikana paljon. Vauva ei kuitenkaan osaa alkuun vielä kovinkaan paljon viestintäkeinoja. Siksi vauvan sanattomat viestit on hyvä opetella tuntemaan. Lisäksi vanhemman on hyvä oppia lukemaan oman lapsensa viireystasoa. Usein väsymyksen iskiessä vauva hieroo silmiään ja nenäänsä, koska ne kutiavat. Tässä kohtaa nukkumaan laittaminen onnistuneeksi aika helposti. (Mäkelä 2016, 16.)

Jos tässä kohtaa vauvan viestit jäävät ymmärtämättä ja yrittää virittää vauvaa vuorovaikutukseen, esimerkiksi leikkiin, voi tilanteesta tulla tukala. Vauvaa väsyttää, hän haluaa nukkua, mutta vanhempi ei ymmärrä, ja sitä seuraa itku. Vauva ei jaksaa leikkiä, mutta vanhempi ei ymmärrä tätä viestiä, eikä vauva osaa kertoa tätä viestiä kuin itkemällä. Vanhempi saattaa tuskastua, hyppyyttää vauvaa enemmän tai koittaa ruokkia, jolloin lapsi itkee enemmän. Jos vauva pääsee ylikierroksille, häntä voi olla hankala nukuttaa tai syöttää. Vauva voi rauhoittua kapalointiin, rauhalliseen jutteluun tai jos vanhempi saa hänet kiinnostumaan jostain yllättävästä asiasta. Vauvaa voi samalla pitää sylissä ja heijata, ja samalla silittää selästä. Selästä silittäminen tuottaa hyviä endorfiineja ja saattaa parantaa oloa ja tehdä vauvan levolliseksi. Kun vauva on levännyt, hän pystyy tarkkailemaan ja vastaanottamaan uusia asioita, jolloin on hyvä aika leikille ja uusien asioiden opettelemiseen. (Mäkelä 2016, 16.)

Vanhempien on asetettava lapselle rajoja, mutta lapsi tarvitsee sen lisäksi leikkiä, ohjaamista, säännöllisiä päivärytmejä sekä paljon myönteisiä rakkauden tunnustuksia (Ivanoff ym 2001, 57).

Aikuinen pystyy ohjaamaan lapsen rytmiä omaan rytmiinsä. Säännöllisillä rutiineilla vauvakin oppii normaalin arkipäivän tapahtumat, ja täten itkee vähemmän. Vauvalla

on parempi olla, kun tietää milloin on uniaika, milloin syödään, milloin leikitään. Vauvan on hyvä saada nukkua rauhallisessa paikassa. Vauva tarvitsee virikkeitä, mutta liikaa ei kannata ulkoisia ärsykeitä pienelle lapselle antaa. Ei televisiota tai radiota jatkuvasti päälle, ei mobilen alle pitkäksi aikaa kerrallaan, ei älylaitteiden katsomista liikaksi eikä vierailuja silloin, kun lapsen pitäisi nukkua, jos vierailu häiritsee lapsen unta. (Acosta & Hutchison 2017, 79-80.)

Vauvaa hoitaessa oma rauhallisuus on ensisijaisen tärkeää.

Vauva aistii hoitajasta mielialat hyvin herkästi. Alla taulukko, miten voidaan tunnistaa varhaisen vuorovaikutuksen onnistumista/riskiä epäonnistua.

Vanhempi	Vauva
Vanhempi sensitiivinen: vanhempi ilmeikäs, vauvan tunnetilaa myötäilevä, ääni hellä, vanhempi reagoi ajallisesti ja toiminnallisesti oikein vauvan viesteihin, pitää vauvan turvallisesti sylissä, hakee katsekontaktia sopivalla etäisyydellä, tarjoaa vauvalle sopivasti virikkeitä. Riski: ei riskiä	Vauva innostunut, jokeltelee, katsekontaktiin pyrkivä, utelias, yhteistyökykyinen
Reagoimattomuus ongelmana: vanhempi ilmeetön, fyysisesti etäinen, ääni monotoinen, välinpitämätön, vanhempi reagoi hitaasti tai ei ollenkaan vauvan viesteihin, tarjoaa vauvalle vain vähän virikkeitä Riski: emotionaalinen ja/tai fyysinen laiminlyönti	Vauva passiivinen, hiljainen, vakavailmeinen, sylissä poispäin kääntynyt, katsekontaktia välttelevä

Yli- tai väärin reagoiva vanhempi: vanhempi avoimesti vihamielinen (vanhempi kiroilee, huutaa, tökkii), peitelysti vihamielinen (pseudoposiitiivinen, teennäinen) tai ylikontrolloiva. Vanhempi tunkeutuu äkillisesti vauvan fyysiseen tilaan, katkaisee vauvan aloitteita, reagoi lapsen viesteihin tilanteeseen nähden sopimattomalla tavalla, antaa lapselle liikaa tai lapsen kehitystasoon nähden liian vaikeita virikkeitä Riski: lapsen pahoinpitely ja/tai ylikontrolloiva ha vaativa vanhemmuus	Vauva jähmettynyt, jännittynyt, toisinaan itkuinen, säpsähtää vanhemman liikkeitä, pakonomaisesti vanhemman vaatimuksia myötäilevä tai rauhaton, protestoiva, itkuinen, hankala, yhteistyökyvytön, ei asetu vuorovaikutukseen, ei suostu leikkiin

Taulukko 1. Varhaisen vuorovaikutuksen onnistuminen/epäonnistuminen. (Kalland 2005, 130.)

Edellä olevaa Kallandin (2005) taulukkoa hyödyntäen voidaan havainnoimalla saada kiinni mahdollisia riskejä lapsen hoidon laiminlyönnistä tai emotionaalisesta puutteesta.

Taulukosta käy ilmi, että jos vanhempi jaksaa olla sensitiivinen, eli herkkä lapsen tunteille, ilmeikäs, vauvan tunnetilaa myötäilevä, hellä-ääninen, pitää vauvaa turvallisesti sylissä, hakee katsekontaktia sopivalla etäisyydellä ja tarjoaa vauvalle sopivasti virikkeitä, vauva on innostunut, joteltelee, katsekontaktiin pyrkivä, utelias, yhteistyökykyinen. Tällaisessa tilanteessa ei herää huolta.

Jos vanhempi on ilmeetön, fyysisesti etäinen, puhuu tasaisella äänellä, välinpitämätön, reagoi hitaasti tai ei ollenkaan vauvan viesteihin, tai tarjoaa vauvalle vain vähän virikkeitä, tulee vauvasta passiivinen, hiljainen, vakavailmeinen, sylissä pois päin kääntynyt, katsekontaktia välttelevä. Tällöin herää huoli missä riskinä on emotionaalinen ja/tai fyysinen laiminlyönti.

Jos vanhempi on avoimesti vihamielinen (kiroilee, huutaa, tökkii vauvaa), peiteltysti vihamielinen (pseudoposiitiivinen, teennäinen) tai ylikontrolloiva. Vanhempi tunkeutuu äkillisesti vauvan fyysiseen tilaan, katkaisee vauvan aloitteita, reagoi lapsen viesteihin tilanteeseen nähden sopimattomalla tavalla, antaa lapselle liikaa tai lapsen kehitystasoon nähden liian vaikeita virikkeitä. Tällöin vauva on jähmettynyt, jännittynyt, toisinaan itkuinen, säpsähtää vanhemman liikkeitä, pakonomaisesti vanhemman vaatimuksia myötäilevä tai rauhaton, protestoiva, itkuinen, hankala, yhteistyökyvytön, ei asetu vuorovaikutukseen, eikä suostu leikkiin. Kun kohdataan tällainen tilanne, herää huoli. Riskinä lapsen pahoinpitely ja/tai ylikontrolloiva ja vaativa vanhemmuus. (Kalland 2005, 130.)

4.1 Riittävä vuorovaikutus

Vastasyntynyt lapsi tarvitsee paljon hoivaa ja huolenpitoa. Tämä mahdollistaa vuorovaikutusta mahdollistavia tilanteita ja mahdollisuuksia tarttua näihin. Mikäli hoitotilanteet tehdään ilman läsnäolevaa otetta ja eleettömästi, ei tällaista vuorovaikutusta synny. Vauva on elämänsä alkumetreillä kuin avaruusolio, joka on tullut opiskelemaan maan päälle. Hän ei ymmärrä mitään, mutta halu oppia on kova, eikä tätä pientä opiskelijaa ole syytä lannistaa. (Mäkelä 2016, 20.)

Vuorovaikutustilanteet ovat parhaimpia silloin, kun molemmat ovat aidosti läsnä. Aikuisetkaan eivät halua olla kahvikutsuilla, joissa kukaan ei kuuntele eikä keskustele. Näin ajattelee myös vauva. Kun vauva yrittää keskustella, hänelle on vastattava, ja toisaalta taas, kun vauva haluaa rauhoittua, sille on oltava aikansa. Paraskaan vanhempi ei onnistu aina vastaamaan heti vauvan tarpeisiin tai ymmärrä mitä vauva tarkoittaa, mutta vauva kyllä aistii, jos vanhemmalla on positiivinen asenne, ja halu yrittää. (Mäkelä 2016, 20.)

Jokainen toivoo hyviä vuorovaikutuskohtaamisia. Aikuinen suojautuu usein etukäteen jo pettymyksiin ja ehkä kasvatuskkin on ohjannut välttelemään aitoa kohtaamista. Vauva sen sijaan tulee kohtaamiseen avoimin mielin. Vauva etsii rohkeasti yhteyttä ja on aidosti iloinen sellaista saadessaan, ja sen vuoksi vauvoihin rakastutaankin niin helposti. (Mäkelä 2016, 21.)

On olemassa eräänlainen vauvakieli (englanniksi motherese, äitikieli). Vauvakielen tarkoitus on yhteyden luominen. Se on suhteessa aikuisen puheeseen, liioitellun iloista ja innostavaa, mutta toisaalta myös lohduttavaa ja rauhoittavaa. Useimmiten tämä tulee luonnostaan ja vaistomaisesti, mutta vaatii hieman heittäytymistä. (Mäkelä 2016, 22.)

Vauvalle lepertelyssä on järkeä. Vauva on usein hämillään kaikesta ärsyketulvasta ympärillään, ja tämä saattaa tehdä lapsen olon tuskalliseksi. Silloin vauvaa voi auttaa se, että hän kuulee tutun hoitajan äänen ja näkee tutut kasvot, joihin pystyy keskittymään. Vauva pitää lapsenomaiseksi muutetusta äänestä, ja erottaa hyvin korkeampia ääniä. Vauva erottaa kasvoistakin ilmeet paremmin, kun ne ovat hieman liioiteltuja, esimerkiksi kulmakarvojen nostelu. Vauva oppii vanhempien äänistä ja otteista erilaisia viireystiloja. Kun aikuinen innostaa lasta, tulisi liikkeiden olla nopeampia, äänten korkeampia. Kun taas halutaan päinvastaista reaktiota, madalletaan ääntä, hidastetaan liikkeet, silitellään, pehmennetään ääni ja ehkä hieman hyräillään. (Mäkelä 2016, 23.)

Seuraavaksi tuon esille muutaman arjessa vastaantulevan vuorovaikutustilanteen, ja miten niihin voi tarttua.

Ruokailutilanteen positiivinen vuorovaikutus

Pieni lapsi tarvitsee pienen vatsalaukkunsa vuoksi ravintoa usein. Vauva voi syödä oman tahtinsa mukaan 2-4 tunnin välein, mikä tarkoittaa laskennallisesti, että vauva voi syödä jopa 12 kertaa vuorokaudessa. Imettämistilanteessa äiti ja lapsi ovat kosketuksissa toisiinsa ja luovat välilleen turvallisuutta ja mielihyvän kokemuksia. (Ivanoff ym 2001, 59.)

Rintaruokinnassa lapsi on automaattisesti läheisyydessä ja tankkaa näin läheisyyttä samalla kuin vatsantäytettäkin. Aina rintaruokinta ei syystä tai toisesta ole mahdollista.

Pulloruokitun vauvan kohdalla käy helposti niin, ettei päätä ja käsiä lukuun ottamatta puettu vauva saa suoraa ihokontaktia kuin ohikiitäviä hetkiä esimerkiksi vaipanvaihdon ja kylvyn yhteydessä. Imetetyt vauvatkin jäävät kulttuurissamme usein varsin vähälle ihokontaktille. Koska pulloruokinnassa vauvan kasvoja ei koske äidin rinta, vaan

silikoninen pullotutti, vanhempien olisi erityisen olennaista korvata kosketus muuten. Läheisin ja hellin syöttämisasento vauvan kannalta, olisi kuitenkin kaikilla mahdollisilla syöttökerroilla paljaskäsivartisen ja -mahaisen aikuisen sylissä, vauvakin vähintään ilman paitaa tai bodya. Mikäli esimerkiksi kodin ulkopuolella oleskelun takia varsinainen suora ihokontakti on vaikea järjestää, ylipäättään sylissä pitely syötön yhteydessä auttaa asiaa – sylisyötöt ovat siis suositeltavia myös silloin, kun isompi vauva jo osaisi itsekin pidellä pulloa. (kiintymysvanhemmuus 2016.)

On tärkeää ohjata vanhempia siihen, että kun vauva syö, on se sitten rinnasta tai tutti-pullosta, keskitytään tilanteeseen. Ollaan lapsen kanssa läsnä, kuitenkin häiritsemättä ruokailuhetkeä liiallisella silittelyllä tai aktivoimisella.

Puhtaus ja huolenpito

Lasta putsataan vuorokaudessa useita kertoja. Pyyhitään kasvoja, käsiä ja alapäätä vaipanvaihdon yhteydessä. (Ivanoff ym. 2001, 59) Tällöin myös ollaan automaattisesti vuorovaikutuksessa lapsen kanssa. Kun vaippaa vaihdetaan, on hoitoalustalla hyvä hetki katsella pienokaista silmiin ja vaikka vähän lorutella ja hieroa samalla kun antaa vaippaihon hieman hengittää.

Ei haittaa, vaikka ei olisi käynyt vauvahieronnan kurssia. Kun liikkeet tekee rauhallisesti ja sopivalla pehmeydellä, ei satuta vauvaa. Näin voi opetella, mistä juuri oma lapsi pitää. Vanhemman on hyvä kokeilla ensin vaatteiden päältä, ja erilaisissa tilanteissa. Laske varpaat tunnustellen, hiero pienet kädet, silittle poskia, tee ympyröitä vatsan päällä ja silittle selästä. Kun varmuus kasvaa, voi vauvaa hieroa vaipanvaihdon tai kylvyn jälkeen vauvan öljyä käyttäen ja vaikka laulaa kehtolaulua. Näiden hetkien palkkiona voi olla rakastavat katseet ja hyvät yöunet. (Mäkelä 2016, 15.)

Vauvaa kylvetetään ainakin kerran viikossa, mutta jos vauvan iho kestää ja vauva nauttii, voi kylpyhetki olla mukava lopetus jokaiselle päivälle. Hampaiden pesu aloitetaan heti ensimmäisen hampaan puhkeamisen jälkeen. Alkuun se on tutustumista harjaan ja harjaamiseen, mutta pikkuhiljaa siitä tulee osa arkea. Puhtaanapito on hyvä osa arkirutiinia, mikä rytmittää päivän.

Aistien tukeminen leikin avulla

Vauva pystyy aistimaan heti syntymän jälkeen asioita, erityisesti suullaan, ihollaan ja vähitellen myös käsillään. Tuntoaistien kehitys alkaa jo sikiökaudella ja ensin kehittyy suun tuntoaisti, sitten nenän, poskien, sukupuolielinten alueen, hartioiden, jalkapohjien, jalkapohjat, selkä, alaraajat ja lopuksi vatsa. Kuuloelimet kehittyvät myös pikkuhiljaa niin, että ensimmäisinä elinviikkoina vauva reagoi 105 desibeliä voimakkaampiin ääniin ja parin viikon ikäinen tunnistaa jo 45 desibelin äänen. Täysin äänetöntä ympäristöä ei ole tarpeen hakea, vaan lapselle suositelluin ympäristö on rauhallisia ääniä sisältävä. Kun lapsi kuulee jutustelua, loruilua, hyräilyä, laulua tai levollista musiikkia, lapselle syntyy miellyttäviä kuuloaistimuksia. Näiden avulla lapsi oppii tuntemaan itselleen tärkeiden ihmisten kanssa olemista ja vuorovaikutusta. (Ivanoff ym. 2001, 64.)

Lapsen silmän liikkeet kehittyvät pään liikkeiden kanssa saman tahtisesti. Näkökyky on vastasyntyneellä heikko. Vastasyntynyt erottaa selkeät kuviot ja piirteet, esimerkiksi ihmisen kasvoista alkuun vain silmät ja suun. Kuvioista ympyrän ja neliön tunnistaminen onnistuvat ensimmäisinä. Kahden kuukauden ikäisenä lasta alkaa kiinnostaa värit, sitä ennen hän on kiinnostunut mustavalkoisista kuvista. Lapselle katseluvirikkeistä tärkeimmät ovat ihmisen kasvot, Lapsen näkyville voi myös laittaa katseluvirikkeitä, mobilen sängyn päälle, tai kuvia tai leluja. Kuitenkin niin, että ärsykeitä ei ole yhtä aikaa monta. Hajuaisti on toimintavalmis heti syntymästä lähtien. Vastasyntynyt maistaa perusmaut. Vanhempien hoitaessa lasta sylissä, vauva oppii tunnistamaan vanhempiensa tuoksut. (Ivanoff ym. 2001, 64.)

Vauva opettelee juttelemaan. Kun vanhempi puhuu hänelle, ja antaa vauvalle tilaa vastata, ja jatkaa sen jälkeen keskustelua, vauva oppii tuntemaan oman äänensä tai ilmeensä, ja oppii että hän on aktiivinen osapuoli keskustelussa. (Mäkelä 2016, 19.)

Lapsen sosiaaliset taidot kehittyvät kodin arjessa ja vuorovaikutuksessa omien vanhempiensa kanssa. Kun lapsi alkaa kaivata leikkikavereita, on kuitenkin hyvä tarjota lapselle mahdollisuuksia ikätoverikontaktiin. Näitä voi päivähoidon ohella saada myös kerhoista ja puistoista. Useimmiten kyky yhteisleikki kehittyy kolmen ikävuoden jälkeen. Tätä ennen leikki on usein rinnakkaisleikkiä (Espoon kaupunki 2019)

4.2 Riittämätön vuorovaikutus

Lapsi tarvitsee kiinnostunutta ja turvallista huolenpitoa ja vuorovaikutuksellista kontaktinottoa. Jos lapsi aistii vanhempien käsittelystä, että hänen hyvinvointinsa ei ole vanhemmille tärkeä, hän saattaa vetäytyä kontaktista. Siksi vanhempien olisi hyvä muistaa väsyneenäkin kohdata lapsi positiivisesti ja osoittaa vauvalle, että tämä on tärkeä, vaikka olisikin itkuinen. Näin lapsi oppii luottamaan vanhempien tarjoamaan turvaan. Noin kuuden viikon ikäisenä vauvaa hoitava vanhempi viimeistään saa palkinnon. Jos vuorovaikutus on onnistunut, vauva alkaa vastaamaan hymyyn hymyllä. Tämä on perusta tunnesisältöisen vuorovaikutuksen kehittymiselle. Tämä on merkki siitä, että lapsi on kiinnostunut häntä ympäröivistä ihmisistä ja heidän reaktioistaan, ja samalla kiinnostus laajenee häntä ympäröimään tilaan. (Autti-Rämä & Salpa 2010, 56.)

Jos lapsella on vaikeuksia luoda tunnesisältöinen vuorovaikutus häntä hoitavaan aikuiseen, hän ei myöskään kiinnostu ympäristöstään. Tämä vaikuttaa suoraan lapsen motivaatioon harjoitella liikkumista ja tutustua ympäristöön. Lapsi on passiivinen ja kehitys viivästyy. Vuorovaikutuksen ongelmia voi olla monesta syystä, mutta on myös mahdollista, että lapsella on jokin sairaus tai vamma, jonka johdosta esimerkiksi kyky nähdä, tai kohdistaa katsetta, on heikentynyt, ja täten vaikuttaa vuorovaikutuksen laatuun. (Autti-Rämä & Salpa 2010, 56.)

Kuten jo olen tuonut esille, useimmissa tapauksissa, missä vuorovaikutussuhteen luomisessa on ongelmia, ovat ongelmat syntyneet jo sukupolven-/polvien yli. Psykologian ja kirjallisuuden lisensiaatti, psykoanalytikko, lastenpsykoterapeutti ja perheterapeutti Pirkko Siltala tuo kirjassaan esille tapauksen, missä autistisen lapsen äiti ei pystynyt sietämään sitä, että rinnalla oleva vauva katsoi tätä kasvoihin. Äiti oli tästä ahdistunut niin, että lopulta oli peittänyt kasvonsa aina kun vauva alkoi katsella häntä intensiivisesti. Loppujen lopuksi vauva ei enää hakenutkaan äidin katsekontaktia, vaan katsoi lamppua, koska äidillinen valo oli siirtynyt sinne. Vuorovaikutushoitojen äärellä äiti oli osannut sanoittaa, kuinka hän näki vauvassaan oman äitinsä kasvot, joka oli vajonnut syvään depression ja joutunut sairaalahoitoon. Tyttö näki vauvassaan oman äitinsä liikkumattomat kasvot, jotka oli lopulta hävinneet kokonaan. Ymmärretään,

mitä kauhuja katseyhteys silloin voi sisältää, jos äidillä on oman äitinsä katsevuorovai-
kutuksessa ollut esimerkiksi raivoa, väkivaltaa, välinpitämättömyyttä ja poissaoloa.
(Siltala 2003a, 37.)

Tuon seuraavaksi esille riittämättömän vuorovaikutuksen mahdollisia seurauksia.

Lapsi passivoituu / alkaa vältellä

Pieni lapsi itkee, jos hänellä on joku hätä. Kirjassa ”Maailman onnellisimmat lapset –
kasvatus hollantilaisittain” kerrotaan äidistä, joka kadehti ystäväänsä. Ystävän vauva
alkoi nukkua unikoulun jälkeen yönsä heräämättä, kun taas kirjoittaja itse sai nuku-
tuksi läpi yön vasta vauvan ollessa puolitoista vuotias. (Acosta & Hutchison 2017, 65.)

Jos vauva luontaisesti oppii niin pienenä nukkumaan, on tämä tietysti vanhemmalle
suuri helpotus. Pieni ihmislapsi on kuitenkin hyvin kykenemätön pärjäämään yksin.
On elintärkeää, että vauvalla on hoitaja koko ajan. Vauva tarvitsee aikuisen kertomaan
hänelle, mitä on maailmasta kantautuvat äänet tai vieraat ihmiset. Vauva ei pysty itse
kysymään häntä kiinnostavista asioista, eikä voi kävellä pois halutessaan tai pelästyes-
sään. Vauva voi olla todella peloissaan uusista asioista ja yksin jäädessään. On tärkeää
vastata vauvan itkuun heti kun mahdollista.

Vauva alkaa vastata vanhemman jatkuvaan poissaoloon, sekä psyykkiseen ja fyysiseen
hiljaisuuteen vetäytymällä. Vauvan ruumis on jatkuvassa jännitystilassa, kunnes la-
mautuu, ilo katoaa, kiinnostus ympäristöön herpaantuu ja liikkeet hidastuvat. Vauva
yrittää omaa tuskaansa kertoa huutamalla ja itkemällä, ja yrittää herättää vanhemman
huomaamaan itsensä. Vähitellen huuto vähenee ja loppuu kokonaan ja vauva joutuu
sisäistämään emotionaalisesti kuolleen vanhemman mielikuvan. (Siltala 2003b, 33.)

Vauva saattaa yrittää itkulla tai muulla omalla toiminnallaan kutsua vanhempiaan
leikkiin, mutta lopettaa tässäkin yrittämisen, jos kutsuun ei koskaan vastata. Pahim-
millaan vauva oppii sen, että maailma on kylmä ja ikävä paikka, jossa tarpeisiini ei
vastata. Tämä saattaa aiheuttaa sen, että lapsi vetäytyy omiin oloihinsa, ja tottuu ole-
maan näin sitten isompanakin lapsena. Yhteiskunnassa jopa ihannoidaan lapsia, jotka
ovat hajuttomia, mauttomia, äänettämiä, eli huomaamattomia. Kun vauvan viesteihin

ei vastata, tästä kehittyä selviytyjä ja hän ikään kuin alkaa tulla toimeen omillaan. Vauvan ei kuulu olla itsenäinen elämänsä varhaisvaiheessa. Jos hänen viesteihinsä ja tarpeisiin ei vastata, tulee vauvalle ennemminkin masentava kokemus irrallisuudesta ja yksinolosta, ja tämä ei ole kehityksellisesti tavoiteltava ominaisuus. (Kivijärvi 2003, 255.)

On hienoa, jos lapsi osaa leikkiä yksin pitkiäkin aikoja, mutta vähän vaativa lapsi on kuitenkin normaalisti tarvitseva.

Interventio perheeseen

Kun tilanteet perheessä kriisiytyvät ja jollekin herää huoli lapsen ja perheen hyvinvoinnista, on aika tehdä perheeseen interventio. Interventio tarkoittaa väliintuloa. Väliintulon voi tehdä kuka tahansa, mutta usein lapsen tai perheen huolen huomaa ensimmäisenä joku läheinen, tai neuvola. Väliintulo voi olla vähimmillään soitto perheeseen. Jos herää huoli, jatketaan eteenpäin tukitoimiin.

Tukitoimia on tarjolla paljon, ja nämä selvitetään kunkin perheen kohdalla tarpeen mukaan. Kun perheen ongelmatilanne on selvitetty, voidaan perhettä tai lasta tukea taloudellisesti, koulunkäynnin kanssa, harrastuksissa, läheisten ihmissuhteiden ylläpitämisessä tai muiden henkilökohtaisten tarpeiden tyydyttämisessä. Lapselle voidaan tarjota kuntotumista tukevia hoito- ja terapiapalveluita ja perhetyötä, ja lopuksi vielä perhekuntoutusta. Tässä kohtaa kunnan sosiaalitoimesta otetaan yhteys perhekuntoututusta tarjoavaan tahoon ja tehdään perheelle suunnitelma. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos.)

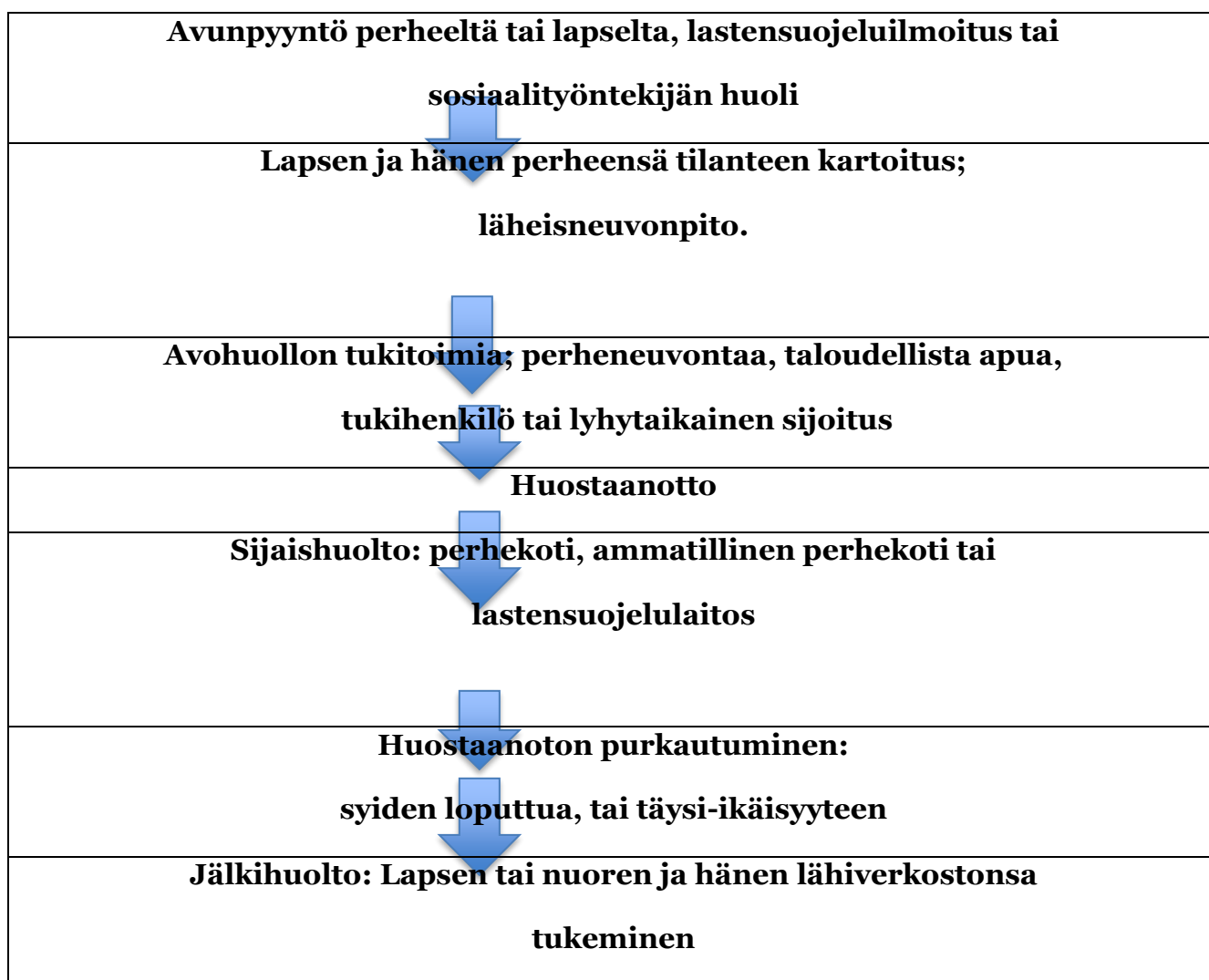
Lapsi jää vaille hoivaa – huostaanotto

Joskus vahvasta tuesta huolimatta, huoli lapsen ja perheen hyvinvoinnista on suuri. Tällöin lastensuojelun työntekijän on välittömästi reagoitava. Työntekijän tehtävä on tehtävä palveluntarpeen arviointi sekä arvioida, onko lapsi kiireellisen lastensuojelun tarpeessa. (minilex.)

”Huostaanotto on lastensuojelutyön viimesijaisin keino turvata lapsen kasvu ja kehitys. Se on toimenpide, jossa puututaan voimakkaasti lapsen perustuslaissa säädettyihin oikeuksiin sekä toisaalta Euroopan ihmis- oikeussopimuksen takaamaan perhe-elämän suojaan. Huostaanottoon ja

sijaishuoltoon turvaudutaan vain, jos kodin olosuhteet tai lapsen oma käyttäytyminen uhkaavat vaarantaa vakavasti lapsen terveyttä tai kehitystä. Lisäksi huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen voidaan ryhtyä vain, jos avohuollon tukitoimet eivät ole olleet mahdollisia, sopivia tai ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi. On myös arvioitava, että sijaishuolto on lapsen edun mukaista.” (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos.)

Lastensuojelutoimien prosessikaavio:

Kuvio 1. Lastensuojelutoimien prosessikaavio. (Laaksonen 2005, 256.)

5 KEHITTÄMISTYÖN MENETELMÄT

Merilän perheiden arviointiyksikössä työ perustuu havainnointiin. Havainnointi oli hyvä valinta, koska halusin saada tietoa suoraan perheiltä. Samaa asiaa kysyttäessä, vastaukset olisivat todennäköisesti olleet erilaiset, mitä itse havainnoin.

Haastatteluosiossa halusin pureutua lähinnä siihen, miten varhaisen vuorovaikutuksen vaikeudet näkyvät perheissä. Tämä tieto oli arvokasta kehittämistyön tuotosta ajatellen, koska siihen halusin nostaa vain tärkeimmät ydinkohdat. Ensimmäinen haastattelu, mistä kehittämiskohde syntyi, oli vapaamuotoinen ryhmähaastattelu Merilän työntekijöiden kanssa. Yksityiskohtaisemmat haastattelut työtä tekeville ammattilaisille tein työn ohessa vapaamoisesti.

Sähköisen haastattelun tein psykologi Laura Hällströmille.

Halusin tietää, onko jotakin selkeää ryhmää, jonka kanssa on enemmän vuorovaikutusongelma, tai onko perheen statuksella mitään merkitystä. Aihe ei ollutkaan niin selvä, miten sen itse päässäni ajattelin. Selvisi kuitenkin, että ohjaamalla meitä ihmisiä olemaan oikeassa vuorovaikutuksessa toistemme kanssa, ja opettelemalla tuntemaan läheisemme, pääsemme pitkälle, riippumatta perhetaustoistamme. Luottamuksen syntyminen ihmissuhteessa on edellytys keskusteluyhteydelle.

5.1 Havainnointi

Havainnointi kehittämistyön menetelmänä on työmuoto, jota ei voi sulkea pois, kuten esimerkiksi kirjan tai kyselyn. Tämän aiheen osalta törmää arjessa koko ajan tällaisiin tilanteisiin, missä voi seurata ihmisten vuorovaikutusta suhteessa vauvaan ja lapseen. Näitä tilanteita seuraamalla, saa arvokasta tietoa, mutta on eri asia, miten sen saa hyödynnettyä. Kun näkee kaupassa, neuvolassa, koulun joulujuhlissa tai kotona vuorovaikutustilanteita, ei niitä saa ylös kirjattua. Havainnointi on hyvä ja tarkkaa tietoa antava keino, mutta haastavaksi tuli sen kirjaaminen niin, että se olisi tieteellisen ajattelun mukaista ja siten opinnäytetyössä hyödynnettävää. Työssä ollessa havainnointi kirjaataan omiin järjestelmiin, ja havainnointia tekee useampi ihminen ja näiden kaikkien havaituista asioista tehdään yhteenveto. Tällainen pitkäjänteinen työ antaa tarkat tiedot havainnointia työkaluna käyttäen.

5.2 Asiantuntijahaastattelut

Haastatteluja on useita erilaisia. Haastattelu voi olla strukturoimaton avoin haastattelu, puolistrukturoitu haastattelu tai strukturoitu eli lomakehaastattelu. Haastattelun toteutuksia voi olla esimerkiksi ryhmähaastattelu, asiantuntijahaastattelu, puhelinhaastattelu tai sähköisesti toteutettu. Yhteistä kaikille haastattelutavoille on tutkijan/haastattelijanvuorovaikutteinen osallistunen aineiston tuottamisessa. (Jyväskylän yliopisto.)

6 TULOKSET JA ANALYYSI

Aiheen valinta lähti ryhmähaastattelusta. Halusin viimeiseen työharjoitteluuni perheiden arviointiyksikköön, ja luonnollista oli, että sinne sitten opinnäytetyönkin tekisin. Haastattelussa tuli ilmi se, että lyhyen, ytimekkään ja helposti ymmärrettävän oppaan tarve on suuri. Tämä oli siis työryhmän yhteinen vapaamuotoinen haastattelu aiheesta.

Psykologi (PsM) Laura Hällström (2019) kertoi, että Uudenkaupungin perheneuvolassa vuorovaikutussuhteen pulmat otetaan vakavasti ja niihin suhtaudutaan paneutuen. Hän kertoi esimerkkejä, miten yleisimmin tulee esille, että varhaisessa vuorovaikutuksessa on jotakin huolta. Lapsen käytös on haastavaa joko kotona, päivähoidossa tai koulussa (koettu uhmakkuutta, levottomuutta, ärtyneisyyttä, vetäytyvyyttä, mielialaoireilua, itsetuntohaasteita yms.). Tavallisesti myös vanhempien kokemus siitä, että eivät tiedä mikä lasta vaivaa ja miksi lapsi käyttäytyy niin kuin käyttäytyy. Lapsi koetaan ”hankalana”. Vuorovaikutuksen havainnointiin käytetään monia menetelmiä, joista yksi on mm. MIM-havainnointi (Marschak Interaction Method), tämän lisäksi usein myös yksilöpsykologinen tutkimus ja perhetutkimus on paikallaan. Vuorovaikutussuhteen vahvistamiseen perhekeskuksessa on mm. seuraavia menetelmiä: Hoivaa ja leiki -menetelmä, ihmeelliset vuodet -ryhmä, Theraplay-hoito sekä perinteiset kasvatus- ja perheneuvonnan menetelmät. Hänen näkemyksensä mukaan lapsen sylissä

viettämä aika ei liity merkityksellisessä määrin lapsen ruokintatapaan (vrt. pullo vai rinta). (Hällström 2019.)

7 POHDINTA JA YHTEENVETO

Lähdin pohtimaan, mistä johtuu vuorovaikutusongelmat, onko ne sosiaalisesti perittyjä/opittuja, voiko niihin jotenkin vaikuttaa ja sitten se, että onko vanhemmuuden muodolla merkitystä (ydinperhe, yksinhuoltajuus, uusperhe).

Itseäni mietitytti myös, onko pienen vauvan ruokintatavalla väliä vuorovaikutussuhteeseen. Se, että lapsi syö rinnalla, on selvää, että vauva on lähellä. Mutta jos vauva syö pullosta, onko hän kuitenkin aina sylissä tai lähellä vanhempaa, vai annetaanko pullo vauvalle ja hän juo sen yksin. Onko isillä parempi varhainen vuorovaikutus lapseen, jos lapsi syö pullosta, koska pystyy olemaan halutessaan aktiivisesti mukana. Eksaktia tietoa ja tutkimusta en asiasta löytänyt, joten fakta tästä jäi puuttumaan. Selvää on, että lapsi tarvitsee lähellä oloa. Sylissä voi pitää kumpi tahansa vanhemmista, ja vaikka vanhempien hoitotavat ovat erilaiset, ne ovat yhtä tärkeitä.

Jussi Särkelä (2008) kirjoittaa kirjassaan koulumurhat, kuinka 1950-luvulla ihmiset olivat köyhempiä rahallisesti, mutta kuitenkin osaltaan kokivat olonsa turvallisemmaksi. Turvallisuuden tunne syntyi, kun koko kylä tunsu toisensa, koulut olivat pieniä ja ne olivat lähellä, kyläyhteisöissä touhuttiin yhdessä ja pelattiin pihapelejä. Särkelä tuo esille myös sen kohdan, että vallitseva ajatus on, että äärimmäisten rikosten, henkirikosten, tekijät tulisivat aina perheistä, joissa on sosiaalisia tai mielenterveysongelmia. Kuitenkin puolet tekijöistä tulevat tavallisista, näennäisesti hyvistä perheistä. Kolmanneksella ei ole todettu minkäänlaista mielenterveyden häiriötä, ja kaksi kolmannesta on toiminut täydessä ymmärryksessä. Hänen mukaansa vanhemmilta on viety mahdollisuudet vanhemmuuteen. (Särkelä 2008.)

Tämä opinnäytetyö on suuntautunut lastensuojelulaitokseen, ja sinne asiakasperheille, ja heidän näkökulmastaan katsomiseen. Halusin kuitenkin tuoda oman ajatukseni esille siitä, että ollakseen onnistunut tai epäonnisempi kasvattajana, ei tarkoita

tiettyä asuinpaikkaa tai -tilaa. Myös oman työkokemuksen ja eletyn elämän tuoman kokemuksen myötä olen havainnut vuorovaikutukseen liittyviä asioita. Särkelä kirjassaan toi esille sen, mitä itsekin olen miettinyt. Yhteiskunta asettaa odotuksia, joita voi olla mahdoton täyttää. Usein kuulee sanotun, kuinka vanhemmat eivät voi jäädä kotiin hoitamaan pientä lasta, vaan hänet viedään aikaisin hoitoon, koska täytyy tienata rahaa. Rahaa tarvitaan asumiseen, ruokaan, harrastuksiin ja esimerkiksi matkusteluun. Autokin vaatii vaihtoa uudeksi ajoittain ja kaukomatkallekin pitää lähteä. Keskiluokkaan kuuluu kaikki, jotka eivät ole ökyrikkaita tai rutiköyhiä. Tähän keskiluokkaan kuuluu siis valtaosa ihmisistä, vaikka tuloerot ovat huimat, ja kaikkien on yritettävä elää kuin keskiluokkaiset, vaikka se on vaikeaa. Pienten lasten vanhemmat väsyvät. Köyhyys on kaikesta materiasta huolimatta niin suuri, että töihin mennään, riippumatta siitä, että lapset tarvitsisivat vanhempiensa läsnäoloa. (Särkelä 2008.)

On talo, on auto ja on ne etelänmatkat. Mutta puuttuuko jotain?

Jos perheessä on vaikka toinen vanhemmista pois työelämästä, se tiputtaa perheen yhteistuloa vääjäämättä. Mutta automaattisesti lapsi ei tästä kärsi. Kunhan kotona olevalla vanhemmalla on hyvä olla ja jaksaa olla lapsen kanssa, lapsi saattaa jopa hyötyä siitä, että oma läheinen aikuinen on hänen kanssaan kiireettä. Espoon kaupungin sivuilla oli hyvää asiaa siitä, minkälaista vuorovaikutusta lapsi tarvitsee. Siellä tuotiin esille, että lapsi ei alle kolmivuotiaana tarvitse muuta seuraa, vaan kotiololoissa saadut kokemukset riittävät, mutta aikuinen saattaa tarvita kodin ulkopuolista toimintaa. (Espoon kaupunki.)

Jos perhe ohjautuu perhesijoitukseen tai lastensuojelun avun piiriin, sitä pidetään helposti heikkoutena ja leimaavana. Kuitenkin tätäkin käännekohtaa voisi pitää uutena mahdollisuutena. Lastensuojelulaitoksissa perheen aikuisille tarjotaan mahdollisuuksia tutkia ja kehittää omaa itseään, ja samalla suhdetta lapseen. Vuorovaikutustaitoja opetellaan läpi elämän, mutta kun lastensuojelu tulee väliin hyvissä ajoin, jo ennen vauvan syntymääkin, on mahdollista päästä heti työskentelemään arkeen heti, kun vauva syntyy. Tämä antaa mahdollisuuden vuorovaikutuksen ja kiintymyssuhteen syntymiseen heti varhaisessa vauvaiässä ja tätä kautta vaikuttaa lapsen koko tulevaisuuteen. Haastattelin kahta henkilöä arviointiyksikössä. Molemmat olivat sitä mieltä, että

vaikka ensin oli vastustusta perhekuntoutusta vastaan, ja ajatus oli lähinnä negatiivinen, niin kuitenkin nyt, kun aikaa oli mennyt, ajatus oli muuttunut toiseen suuntaan. Nyt molemmat ajattelivat perhekuntoutukseen ohjautumisen pääsemiseksi joutumisen sijaan.

Koska arviointiyksikössä on töissä useampi ihminen, niin omien havaintojen mukaan jokaisella oli vähintään yksi, jonka kanssa oli syntynyt vahva luottamussuhde, ja useammalla asiakkaalla oli tällaisia henkilöitä paljon.

Pirkko Siltala (2003) on miettinyt samoja asioita. Hän pohtii, miksi menneisyyden aaveet, tragediat ja julmuus saavat vallan joissakin ihmisissä, ja toisissa eivät? Tiedämme että on olemassa vanhempia, joilla on lapsuudessaan kaikkia mahdollisia kauhunkokemuksia; köyhyyttä, väkivaltaa, kuolemaa, hylkäämistä, emotionaalista sekä konkreettista varhaisvaiheen puutetta. Koska kuitenkin jotkut tällaisista selviävät niin, ettei omat kokemat siirry liian haavoittavina tulevaisuuteen, on todistettavissa, että historia ei ole kohtalo. Silloin kun ihminen on tiedottamattoman lojaali omia vanhempiaan kohtaan kaikista kauhunkokemuksista huolimatta, hän saattaa samaistua menneisyyden väkivaltaisiin, pelottaviin, kylmiin, julmiin ja hylkääviin vanhempiinsa, hän siirtää omia kokemuksiaan eteenpäin omille lapsilleen. Mutta kun ihminen saa hylkäävän kokemuksen jälkeen hoivaamista ja kannattelua, heidän kaoottisia tunnetulojaan on säädelty, ja jotka ovat saaneet menetetyn ihmisen tilalle edes yhden luotettavan ja tukea antavan aikuisen, saattavat päästä irti kierteestä. Tällainen emotionaalisesti tunnistettu kokemus auttaa heitä tarpeeksi suojaamaan vauvansa aaveilta ja etsimään tarvittaessa apua. Vaikea menneisyys jättää auttamatta säröt vanhemmuuteen, mutta heidän ei tarvitse siirtää hallitsemattomasti omia kokemuksiaan lapsiinsa. Joskus tällaiset vanhemmat saattavat olla ylisuojelevia ja tunkeutuvia suhteessa vauvaansa, mutta osaavat pyytää apua ongelmahetkinä ja löytävät itsestään uusia äitiyden ja isyyden puolia. (Siltala 2003b, 271,272.)

Eli joskus sillä, että saa avun lastensuojelun piiristä, voi olla voimauttava kokemus, vaikka se tuntuisikin alkuun yhteiskunnan petokselta ja kyttäämiseltä.

Totta kai olen elämässäni ja työssäni huomannut, että asiat eivät ole näin ruusuisia. Kuitenkin halusin tuoda sen tosiasian esille, että vaikka itse ei olisi onnistunut saamaan hyviä oppeja omassa lapsuudessa vuorovaikutuksen suhteen, tai jos on työttömyyttä tai vaikka sairastelua, niin automaattisesti se ei tarkoita, että oman lapsen tulevaisuus olisi pilattuna tai ettei mitään olisi enää tehtävissä. Kuntoutuksessa ohjaajalla on iso rooli saada varhaisen vuorovaikutuksen haasteiden parissa kamppaileville vanhemmille tiedoksi, että menneisyys ei tarkoita automaattisesti tulevaisuutta.

8 TUOTOS

Haastavaksi tuotoksen pohtimisessa koitui se, että sen piti pitää sisällään paljon asiaa ja olla tarpeeksi lyhyt. Aiheestahan löytyy hyvin tietoa, ja neuvoloistakin annetaan sekä lehtisiä kotiin mukaan luettavaksi, että tietoa tapaamisilla, mutta jostakin syystä silti liian usein se, mitä pieni vauva tarvitsee ja miksi, onkin vaikea kysymys. On vaikea ymmärtää, miksi pienen lapsen kanssa pitäisi jutella. Aikuiset saattavat ajatella, että sillä, mitä minä puhun vauvan kanssa, ei ole merkitystä, koska vauva ei kuitenkaan ymmärrä. Myös sitä olen kuullut pohdittavan, että miksi vauvalle pitää hymyillä tai miksi häntä on hyvä pitää sylissä.

Tuotoksen pitää olla helposti käännettävissä ainakin englanniksi ja ruotsiksi, koska myös lastensuojelussa on nykyään useita eri kansalaisuuksia, kuin pelkästään kantasuomalaiset ja Suomea äidinkielenään puhuvia. Lisäksi omia kriteereitä, joita asetin tälle tuotokselle, oli, että se pitäisi jollakin tavalla olla arjessa apuna ja siihen pitäisi olla helppo palata.

Tuotokseksi valikoitui pieni opas, missä avaan vauvan perustarpeet, ja avaan siinä, miten niitä voi arjen rutiininomaisissa tilanteissa hoitaa. Vauvan perustarpeet, joissa aikuinen voi auttaa.

Tämä tuotos on tarkoitus käydä asiakasperheen kanssa yhdessä läpi työntekijän toimesta. Tämän jälkeen ytimekkäät kuvilla varustetut muistot on tarkoitus laittaa näkyville perheen asuntoon, missä lasta hoitava aikuinen pystyy näkemään ne usein.

LÄHTEET

Aamuset. Viitattu 30.1.2019

<https://www.aamuset.fi/teemat/1612194001/Nostalginen+Turku+Kovamaineinen+koulu>.

Acosta Rina Mae & Hutchison, Michele 2017. Maailman onnellisimmat lapset- kasvatustahollantilaisittain. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Siltala

Andersson Maarit, 2012. Vauvaperheiden päihdekuntoutus. Teoksessa Vaarla Suvi (toim.) Alkoholin vaurioittamat-raskaudenaikaisen alkoholin käytön vaikutukset lapsen elämään. 2.painos Kouvola; Solver palvelut Oy

Autti-Rämö, Ilona & Salpa, Pirjo. 2010. Lapsen ensimmäinen vuosi – kehitys ei etene odotetusti, mitä tehdä? Kustannusosakeyhtiö Tammi, 2010. Painopaikka Livonia print, Latvia, 2010.

Becker-Weidman, Arthur & Shell Deborah 2008. Auta lasta kiintymään. Vuorovaikutteinen kehityopsykoterapia traumaperäisen kiintymyshäiriön hoidossa. Tampere: PT-kustannus

Ensi- ja turvakotienliitto. Viitattu 1.2.2019

https://ensijaturvakotienliitto.fi/tietoa-liitosta/nain-me-autamme/pida-kiinni-hoitajarjestelma/#hoidon_tavoitteet.

Espoo. Viitattu 28.1.2019

www.espoo.fi/fi-FI/Lapsiperheet/Raskaus_synnytys_vauva_perheessa/Perhevalmennus/Varhainen_vuorovaikutus_ja_vauvan_kehitys#harrastus

Hermanson Elina. Viitattu 16.12.2018

www.kotineuvola.fi/Elinahermanson

Hälsström, Laura (PsM). Sähköinen haastattelu 24.1.2019

Ivanoff P., Risku A., Kitinoja H., Vuori A. & Palo R. 2001. Hoidatko minua? Lapsen, nuoren ja perheen hoitotyö. Helsinki: WSOY

Furman, Ben & Myllyniemi Sami 2016. Onnellinen kahden kodin lapsi. Helsinki: Viisas Elämä Oy

Juusola, Mervi 2017. Vahvaksi rakastetut lapset. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava

Jyväskylän yliopisto. Viitattu 15.2.2019

<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-hankintamenetelmät/haastattelut>

Kalland, Mirjam 2005. Vauvan ja lapsen kehityksellisten tarpeiden huomioiminen lastensuojelussa. Teoksessa Puonti Annamajja, Saarnio Tuula, Hujala Anne(toim.) Lastensuojelu tänään. 2.painos Helsinki: Tammi

Kankare Petri & Uotila Jussi. Turun Sanomat 5.4.2018.

Keltinkangas-Järvinen, Liisa 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. Helsinki: WSOY

Kiintymysvanhemmuus. Viitattu 30.1.2019

<http://kiintymysvanhemmuus.fi/lapsentahtinen-pulloruokinta/>

Kivijärvi Marja 2003. Äidin sensitiivisyys varhaisessa vuorovaikutuksessa. Teoksessa Niemelä Pirkko, Siltala Pirkko & Tamminen Tuula (toim.) Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. WS Bookwell Oy, Juva.

Laaksonen Sari, 2005. Huostaanoton, sijaishuollon ja jälkihuollon laatu. Teoksessa Puonti Annamajja, Saarnio Tuula, Hujala Anne(toim.) Lastensuojelu tänään. 2.painos Helsinki: Tammi

Minilex. Viitattu 30.1.2019

<https://www.minilex.fi/a/lastensuojelun-asiakasprosessi>

Mäkelä, Sinikka 2016. Vauvan kanssa vuorovaikutuksen puutarhassa. Helsinki: Books on Demand

Paloheimo Martti & kirjapaja 1997. Suomalaisen lapsuuden haavat – miten sinua kohdeltiin? Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy

Perhekuntoutuskeskus Lauste. Viitattu 28.11.2018

www.lauste.fi.

Siltala Pirkko, 2003a. Varhainen vuorovaikutus kokemuksen ja tutkimuksen valossa. Teoksessa Niemelä Pirkko, Siltala Pirkko & Tamminen Tuula (toim.) Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Juva: WS Bookwell Oy

Siltala Pirkko, 2003b. Traumatisoitunut vanhemmuus ja varhainen vuorovaikutus. Teoksessa Niemelä Pirkko, Siltala Pirkko & Tamminen Tuula (toim.) Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Juva: WS Bookwell Oy

Suomen terveysministeriö. Viitattu 30.1.2019

www.stm.fi/neuvolat.

Särkelä, Jussi 2008. Koulumurhat. Vantaa: Hansaprint Oy

Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu 30.1.2019

<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/huostaanotto>.

Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu 12.2.2019

<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/avohuolto/lastensuojelun-avohuollon-tukitoimet>.

**Katso minua,
ja anna
minun
katsoa sinua**

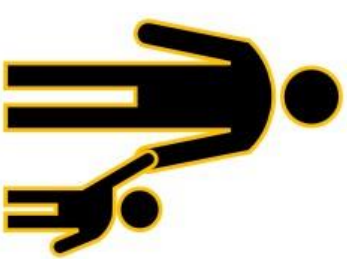
**Kosketa
minua ja pidä
minua
lähelläsi**

**Kuuntele
minua ja puhu
kanssani**

**Opettele
tuntemaan
sanattomat
viestini**

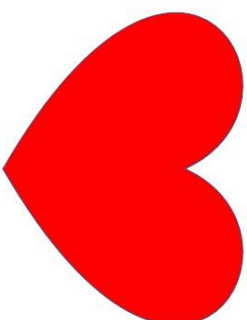

Opi tuntemaan lapsesi.
Kun osaat tulkita vauvasi sanattomat viestit,
sääsytte turhalta kitinäältä.

**Rakastavasta katseesta lapsi
oppi olevansa arvokas.**

**Hymyile lapselle paljon
ja ilmeile kasvoillasi.**

**Kasvaville aivoille syli
on korvaamaton
kokemus. Pidä lasta
paljon sylissä.**

**Vauva
pitää lapsenomaiseksi
muutetusta äänestä, ja
erottaa paremmin
korkeampia ääniä.**

**Kun kuuntelet vauvaasi,
vastaat hänelle ja annat
taas vastaamisen
mahdollisuuden, opetat
vauvalle
keskustelutaitoja.**

**Älä jätä
minua yksin!**

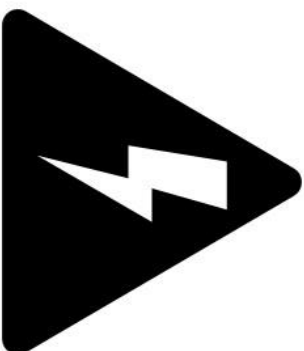

**Älä pidä minua
nälässä!**

**Älä ravistele tai
pahoinpitele minua!**

Älä huuda!

Ravistelu ei ole vain ikävä keino yrittää hiljentää vauva vaan pahoinpitely mikä saattaa jopa tappa. Jollei ole mahdollisuutta antaa hoitovastuuta toiselle siinä kohtaa, parempi vaihtoehto on jättää vauva turvalliseen paikkaan itseksensä, esimerkiksi pinnasänkyyn, ja mennä itse jähylle, vaikka viereiseen huoneeseen. Palaa lapsen luokse kuitenkin heti, kun turvallisesti mahdollista!

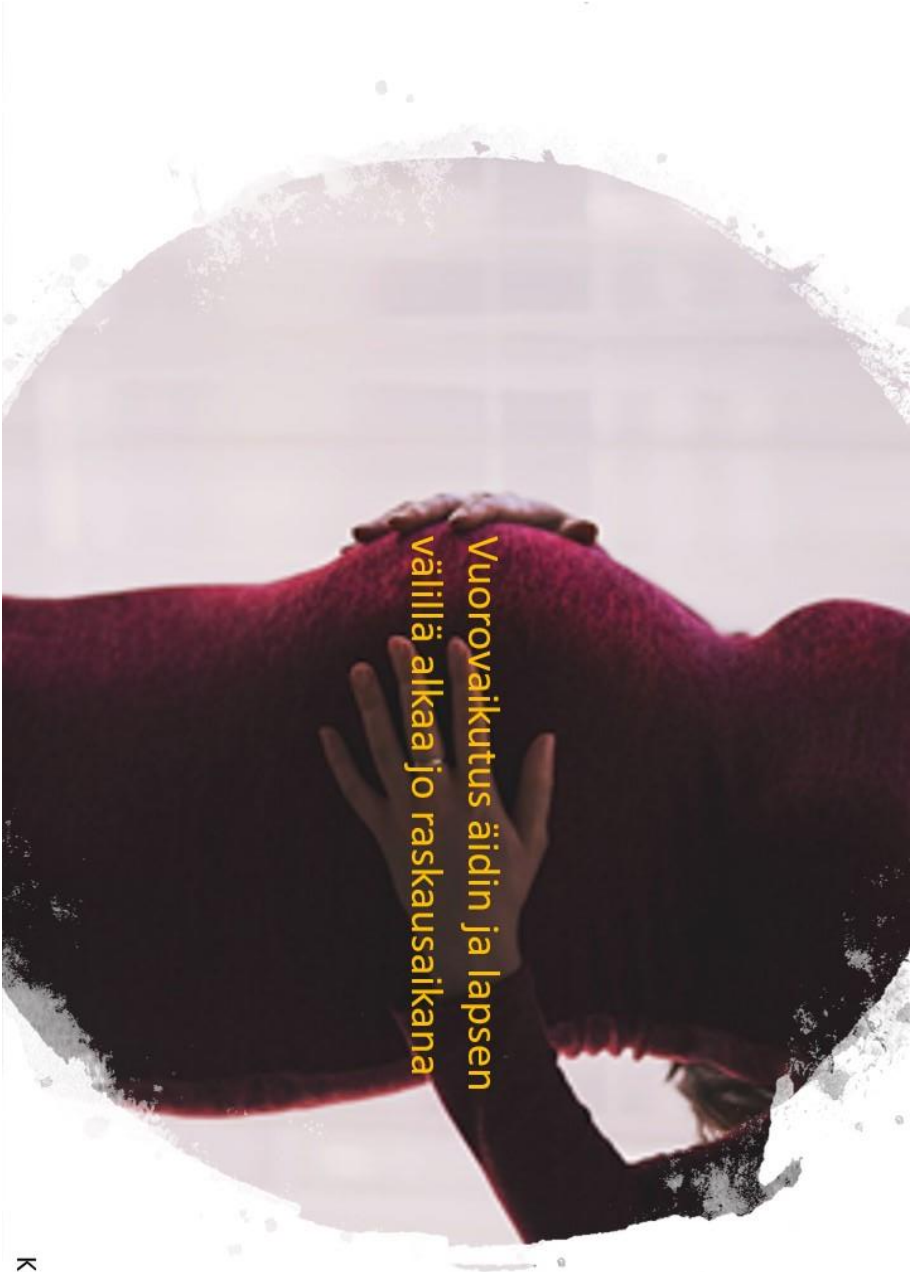
Vauva ei pysty itse kysymään, eikä voi kävellä pois halutessaan tai pelästyessään. Vauva voi olla todella peloisissa uusista asioista ja yksin jäädessään.

Pieni lapsi tarvitsee pienen vatsalaukkunsa vuoksi ravintoa usein. Vauva voi syödä oman tahtinsa mukaan jopa 2 tunnin välein, mikä voi väsyttää vanhemman. Älä kuitenkaan pidä lasta nälässä, sillä se tuntuu lapsella fyysisenä kipuna.

Vastaa vauvan itkuun heti.

Vauva ei tietoisesti kiusaa vanhempiaan itkemällä, vaan se on hänen yksi harvoista kehitysmättömistä viestintäkeinoista. Hän oppii lisää kasvaessaan.

Pahimmillaan vauva oppii sen, että maailma on kylmä ja ikävä paikka, jossa tarpeisiini ei vastata, ja lopettaa itkun ja avun pyynnön.

Kuva pixabay.com

Syntymä on
iso hetki
kaikille.

**Ruokinta on ensimmäisiä
vuorovaikutustilanteita
vauvan kanssa**

**Vauva tarvitsee ravinnon
lisäksi läheisyyttä ja turvaa**

Lue, leiki ja hassuttele

Lohduta, kerää
muistoja, pidä lähellä
-vielä isompaakin
lasta

**Kerää positiivisia
onnistumisia ja
kokemuksia
-näin suhteenne lujittuu**

Kuva pixabay.com